

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneesta rikoksesta

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Mainitussa tarkastuksessa havaittiin, että Pirkanmaan kärjäoikeus oli 11.11.2020 asiassa dnro R 20/2110 antamassaan tuomiossa nro 20/143372 tuominnut vastaajan huumausainerikoksen ohella 13.4.2018 tehdystä rattijuopumuksesta, jota koskeva haaste oli annettu vastaajan tiedoksi 11.5.2020 syyteoikeuden jo vanhennuttua.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Pirkanmaan kärjäoikeuden kärjätuomari on 12.10.2021 antanut menettelystään apulaisoikeuskanslerin häneltä pyytämän selvityksen. Pirkanmaan kärjäoikeuden laamanni on antanut asiasta lausuntonsa.

Kärjätuomari on myöntänyt, että rattijuopumusta koskenut syytekohta oli vanhentunut. Hän on pahoitellut tapahtunutta ja ilmoittanut ottavansa tapahtuneesta opikseen. Kärjätuomarin selvityksestä käy ilmi, että syyteoikeus oli ollut vanhentunut jo siinä vaiheessa, kun asia oli siirretty hänen käsiteltäväkseen. Hänelle ei ollut tullut mieleen, että ennen häntä jo kahden kärjätuomarin käsiteltävänä olleessa asiassa olisi syyteoikeus saattanut olla vanhentunut. Saatuaan

apulaisoikeuskanslerin selvityspyynnöstä tiedon vanhentumisesta kärjätuomari oli hakenut korkeimmalta oikeudelta tuomion purkamista.

TUOMION PURKU

Korkein oikeus on kärjätuomarin hakemuksesta 11.3.2022 antamallaan päätöksellä nro 446 (dnro H2021/130) purkanut kärjäoikeuden tuomion siltä osin kuin vastaajan syyksi oli luettu rattijuopumus sekä vastaajalle määrätyn yhteisen kolmen kuukauden ehdollisen vankeusrangaistuksen ja päihdetutkimuskustannusten korvausvelvollisuuden osalta. Syyte rattijuopumuksesta on hylätty vanhentuneena.

Korkein oikeus on palauttanut asian Pirkanmaan kärjäoikeuteen uuden rangaistuksen määräämiseksi. Kärjäoikeus on 19.4.2022 antamassaan tuomiossa nro 22/116204 (dnro R 22/1229) tuominnut vastaajan hänen syykseen asiassa jääneestä huumausainerikoksesta 75 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

RATKAISU

Sovellettavat säädökset

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta. Rikoslain 23 luvun 3 §:n mukaan rattijuopumuksesta tuomittava enimmäisrangaistus on kuusi kuukautta vankeutta. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Arviointi

Kärjätuomari on selvityksessään myöntänyt asiassa vastaajan syyksi lukemansa rikoksen olleen vanhentunut ja asiassa epähuomiossa tapahtuneen virheen. Koska syyteoikeus kyseisestä rikoksesta oli vanhentunut, ei vastaajaa olisi saanut tuomita teosta rangaistukseen. Kärjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan vastaajan vanhentuneesta teosta.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraatkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe saattaa edellä todetun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on todennut sen ratkaisukäytännöstä ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 19).

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista on pidetty vähäisenä tapauksissa, joissa vanhentuneesta rikoksesta rangaistukseen tuomitsemisesta ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena. Vakiintuneen seuraamuskäytännön mukaan kärjätuomarille on tällöin annettu virheestä huomautus.

Kärjätuomari on virheen tultua hänen tietoonsa hakenut tuomion purkamista, minkä seurauksena virhe on korjaantunut. Virheestä ei asiasta käytettävissäni olevien tietojen mukaan ole aiheutunut vahinkoa asian vastaajalle. Kyse ei ole ollut käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden ainoasta syytekohtasta, ja oikeudenkäynti on ollut saman vastaajan toisen syytekohtan käsittelemiseksi tarpeellinen. Syyteoikeuden vanheneminen asiassa ei ole myöskään ollut seurausta kärjätuomarin omasta menettelystä. Tapahtunut virhe on korjaantunut asian uudessa käsittelyssä.

Kun kärjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menettelystään. Pyydän saattamaan toimenpiteeni kärjätuomarin tietoon.

Lähetän päätökseni tiedoksi Turun hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen